MALTA

QORTI CIVILI
(SEZZJONI TAL-FAMILJA)

ONOR. IMHALLEF
RAYMOND C. PACE

Seduta tas-27 ta' Jannar, 2005

Citazzjoni Numru. 699/2003

Alexander Bugeja

vs

Marie Luise Zammit

Il-Qorti,

I. PRELIMINARI.

Rat ic-citazzjoni attrici datata 9 ta’ Lulju 2003 a fol. 1 tal-process fejn gie premess:-

Illi l-kontendenti zzewgu fit-13 ta’ Gunju 1996 kif jindika c-certifikat taz-zwieg anness bhala Dok. “A” u minn dan iz-zwieg ma kellhomx tfal;

Illi l-kunsens tal-kontendenti kien vizjat b’difett serju ta’ diskrezzjoni ta’ gudizzju fuq il-hajja mizzewga, u fuq id-drittijiet u d-dmirtijiet essenzjali taghha, jew b’anamalija

psikologika serja li ghamlitha mpossibbli ghall-kontendenti li jaqdu l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg u dan *ai termini* tal-**artikolu 19 (1) (d) tal-Kap. 255 tal-Ligijiet ta' Malta**;

Illi l-kunsens tal-kontendenti kien vizzjat minhabba l-eskluzzjoni pozittiva taz-zwieg innifsu jew ta' wiehed jew aktar mill-elementi essenzjali tal-hajja mizzewga, u tad-dritt ghall-att taz-zwieg u dan *ai termini* tal-**artikolu 19 (1) (f) tal-Kap. 255 tal-Ligijiet ta' Malta**;

Illi minhabba r-ragunijiet premessi u minhabba ragunijiet ohra kontemplati fl-**Att XXXVII tal-1975 li Jirregola z-Zwigijiet,** iz-zwieg bejn il-kontendenti kien null u bla effett fil-ligi;

Illi ghalhekk l-istess attur talab lil din l-Qorti sabiex:-

1. Tiddikjara u tiddeciedi illi z-zwieg kuntrattat bejn il-kontendenti fit-13 ta' Gunju 1996 huwa null u bla effett fil-ligi *ai termini* tal-**artikolu 19 (1) (d) u (1) (f) tal-Att XXXVII tal-1975 tal-Ligijiet ta' Malta**;

2. Tordna li dina n-nullita' tigi registrata fuq l-att taz-zwieg relattiv fuq indikat;

Bl-ispejjez kontra l-konvenuta li tibqa ngunta minn issa ghas-subizzjoni.

Rat id-dikjarazzjoni attrici a fol. 3 process.

Rat il-lista tax-xhieda u l-elenku tad-dokumenti esebiti a fol. 3 u 4 tal-process.

Rat id-dokumenti esebiti.

Rat id-digriet sabiex jigi pprezentati l-affidavit tal-partijiet datat 4 ta' Settembru 2003.

Rat in-Nota tal-Eccezzjonijiet tal-konvenuta datata 7 ta' Novembru 2003 a fol. 12 tal-process fejn eccepp iet illi:-

1. Illi t-talba attrici ghandha tigi respinta *stante* li hija nfondata fil-fatt u fid-dritt ghar-ragunijiet segwenti:

2. Illi m' huwiex minnu li z-zwieg bejn il-kontendenti kien vizzjat minhabba r-ragunijiet imsemmija mill-attur izda huwa null u bla effett minhabba r-ragunijiet imsemmija fit-talba rikonvenzzjonali;

3. Salvi eccezzjonijiet ulterjuri kemm-il darba jkun il-kaz.

Rat id-dikjarazzjoni tal-konvenuta fol. 13 tal-process.

Rat il-**Kontro-Talba** tal-konvenuta rikonvenjonta Marie Louise Zammit, a fol 14, fejn qalet bil-qima:-

Illi l-kontendenti kkontrattaw zwieg fit-tlettax-il (13) jum ta' Gunju tas-sena elf disa' mija u sitta u disghin (1996);

Illi minn dan iz-zwieg ma kienx hemm tfal;

Illi dan iz-zwieg huwa null peress illi l-kunsens tal-attur kien vizjat minhabba difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju dwar il-hajja matrimonjali, u dwar id-dmirijiet u d-drittijiet essenzjali taghha, jew minhabba anomalija psikologika serja ghall-attur li jwettaq id-dmirijiet essenzzjali taz-zwieg u dan *ai termini* tal-**artikolu 19 (1) (d) tal-Kap. 255 tal-Ligijiet ta' Malta**;

Illi l-kunsens ta' l-attur ghal dan iz-zwieg kien vizzjat bl-esklussjoni pozittiva taz-zwieg innifsu u/jew ta' wahda jew aktar mill-elementi essenzjali taz-zwieg u dan *ai termini* tal-**artikolu 19 (1) (f) tal-Kap. 255 tal-Ligijiet ta' Malta**;

Illi l-kunsens tal-attur kien vizzjat peress illi l-attur ghalkemm mhux interdett jew marid b'mohhu, ma kellux fil-mument taz-zwieg, anki minhabba raguni temporanja, setghat intellettwali u ta' rieda bizejjed biex jinholoq kunsens ghaz-zwieg u dan *ai termini* tal-**artikolu 19 (1) (h) tal-Kap. 255 tal-Ligijiet ta' Malta**;

Illi l-istess konvenuta talbet lil din il-Qorti sabiex ghar-ragunijiet premessi:-

1. Tiddikjara li z-zwieg ikkuntrattat bejn il-kontendenti fit-13 ta’ Gunju 1996 huwa null u bla effett ghall-finijiet u effetti kollha tal-ligi *ai termini* tal-**artikolu 19 (1) (d), (f) u (h) tal-Kap. 255 tal-Ligijiet ta’ Malta**;

2. Tordna li dina n-nullita’ tigi registrata fuq l-att taz-zwieg relattiv fuq indikat;

Bl-ispejjez kontra l-attur li minn issa huwa ngunt sabiex jidher ghas-subizzjoni.

Rat id-dikjarazzjoni tal-konvenuta rikonvenjonta Marie Louise Zammit u l-lista tax-xhieda a fol. 15 u fol. 16 tal-process.

Rat l-verbal tas-seduta tal-20 ta’ Jannar 2004 fejn l-attur ta ruhhu b’notifikat bil-kontrotalba tal-konvenuta. Il-Qorti kkonfermat id-digriet taghha tal-4 ta’ Settembru 2003. il-Qorti nominat lil Dr. Vincent Galea bhala Assistent Gudizzjarju sabiex jiffissa zewg seduti ghall-provi kollha tal-partijiet.

Rat in-nota tal-eccezzjonijiet tal-attur Alexander Bugeja ghall-kontro-talba tal-konvenuta, datata 28 ta’ Jannar 2004, a fol. 19, fejn eccepixxa bir-rispett:

1. Illi hu ma jopponix ruhhu ghall-annullament taz-zwieg tal-kontendenti pero’ n-nullita taz-zwieg hija unikament responsabilita’ tal-konvenuta u ghalhekk hu ma ghandux ibati l-ispejjez ta’ dawn il-proceduri;

2. Illi t-talba rikonvenzjonali tal-konvenuta hija superfluwa u frivola *stante* illi l-konvenuta intavolat l-eccezzjonijiet taghha u ghalhekk ma kienx hemm in-neccessita’ ta’ kontro-talba f’kawza ta’ annullament. Konsegwentement l-attur m’ghandux ibati l-ispejjes ta’ dawn il-proceduri li saru inutilment;

3. Illi salv eccezzjonijiet ulterjuri.

Bl-ispejjez.

Rat id-dikjarazzjoni u l-lista tax-xhieda tal-attur rikonvenzjonat a fol. 19 u fol. 20 tal-process.

Rat in-nota tal-attur Alexander Bugeja, datata 27 ta' Frar 2004, a fol. 24, li permezz taghha esibixxa l-affidavit ta' Father Tonio Mifsud.

Rat in-nota tal-attur Alexander Bugeja, datata 11 ta' Marzu 2004, a fol. 27, li permezz taghha esibixxa l-affidavit tieghu.
Rat ir-rikors tal-konvenuta datat 26 ta' Marzu 2004, fejn talbet bir-rispett lil din il-Qorti joghgobha takkordalha terminu qasir ta' hmisax-il (15) gurnata sabiex tipprezenta l-provi taghha permezz tal-procedura tal-affidavit.

Rat id-digriet datat 30 ta' Marzu 2004, fejn il-Qorti laqghet it-talba.

Rat in-nota tal-konvenuta Marie Louise Zammit, datata 13 ta' April 2004, a fol. 35 li permezz taghha prezentat l-affidavit taghha.

Rat il-verbali datati 30 ta' Gunju 2004 u 2 ta' Novembru 2004.

Rat in-nota konguntiva tal-partijiet datata 17 ta' Novembru 2004, li permezz taghha nfurmaw lil din il-Qorti li huma ghalqu l-provi kollha u ghalhekk il-kawza setghat tithalla' ghas-sentenza minghajr il-htiega ta' trattazzjoni finali.

Rat id-digriet datat 30 ta' Novembru 2004, fejn il-Qorti laqghat it-talba u rikjamat il-kawza ghas-sentenza ghas-27 ta' Jannar 2005.

Rat ix-xhieda kollha prodotta.

Rat id-dokumenti kollha esebiti;

Rat l-atti kollha l-ohra tal-kawza.

II. KONSIDERAZZJONIJIET.

i) PRINCIPJI LEGALI.

Illi l-azzjoni attrici hija bbazata fuq dak li jipprovdi l-**artikolu 19 (1) (d) u (f) tal-Kap 255 tal-Ligijiet ta' Malta** u cjoe` l-**Att dwar iz-Zwieg** filwaqt li l-konvenuta fil-kontro-talba ssostniet li z-zwieg ghandu jigi dikjarat null a bazi **artikolu 19 (1) (d), (f) u (h) ta' l-istess Kap 255 tal-Ligijiet ta' Malta**.

Illi l-**artikolu 19 (1) (d) tal-Kap 255** li jghid li z-zwieg huwa null:-

"(d) *jekk il-kunsens ta' xi wahda mill-partijiet ikun vizzjat b'difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju fuq il-hajja mizzewga, jew fuq id-drittijiet u d-dmirijiet essenzjali taghha, jew b'anomalija psikologika serja li taghmilha mpossibbli ghal dik il-parti li taqdi l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg*".

Illi dwar dan is-sub-artikolu din il-Qorti kif presjeduta diga' kellha okkazjoni tezaminah, u ghalhekk taghmel referenza ghas-sentenza **"Joseph Borg vs Maria Nicolina Cutajar gia` Borg"** (Cit. Nru. 1564/97/RCP – deciza fil-21 ta' Ottubru 1999) u ghall-principji hemm enuncjati.

Illi fis-sentenza **"Kevin Spiteri vs Avukat Dr Renzo Porella Flores et noe"** (Cit. Nru. 2443/97/RCP – deciza 18 ta' Jannar 2000) il-Qorti ghamlet referenza ghall-espozizzjoni ta' ***Viladrich***:

"*Thus, there is grave lack of discretion of judgement when it is proven that a contracting party lacks intellectual and volitional maturity necessary to discern, in view of binding oneself in an irrevocable manner, the essential rights and duties of marriage, which are the object of mutual surrender and acceptance. The discretion of judgement refers to that degree of maturity of comprehension and of will of the contracting parties which enables them to give and receive each other, through a juridical bond, in a*

unique community of life and love. This community is indissolubly faithful, ordered to the good of the spouses as well as to the procreation and education of the offspring" (***Viladrich, P.J.,*** **"Matrimonial Consent in Code of Canon Law Annotated." (Montreal, 1993)**, p. 686).

Illi kwantu ghall-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg, din il-Qorti tifhem li, fin-nuqqas ta' definizzjoni jew indikazzjoni fil-**Kap. 255**, dawn l-obbligazzjonijiet essenzjali huma dawk li fis-socjeta` Maltija dejjem u nvarjabbilment gew ritenuti bhala l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg. Dawn huma "*the obligation concerning the conjugal act or carnal union, as bodily union and basis of procreation; the obligation of the community of life and love as an expression of the union between man and woman, mutual well-being, which is inseparable from the provision of an environment conducive to the reception and education of children; and the obligation to receive and bring up children within the context of a conjugal community. It is important to remember that these essential obligations must be mutual, permanent, continuous, exclusive and irrevocable so that there would be incapacity if one of the contracting parties should be, due to a psychological cause, incapable of assuming these obligations with these essential characteristics*" (***Viladrich, P.J.,*** op.cit., p. 687).

Illi wkoll fis-sentenza **"Alexandra sive Sandra Farrugia vs Raymond Farrugia"** (P.A. (VGD) 10 ta' Settembru 1997) inghad ukoll li:

"Kwantu ghad-difett serju ta' diskrizzjoni ta' gudizzju – ***Art. 19 (1) (d)*** *– biex ikun hemm nuqqas serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju jrid ikun hemm inkapacita' psikika (mhux necessarjament anomalija psikologika fis-sens mediku psikjatriku) jew kostituzzjonali li wiehed jaghraf u jirrifletti, jew li jiddeciedi liberalment, fuq l-oggett tal-kunsens matrimonjali (****"Isabelle Zarb vs Stephen Attard –*** *P.A. 21 ta' Novembru 1995). Mhix ghalhekk kwistjoni ta' inkompatibilita' ta' karattru, jew ta' decizjoni jew decizjonijiet zbaljati. Il-paragrafu (d) ikompli jitkellem dwar "anomalija psikologika serja li taghmilha mpossibbli ghal dik il-parti li taqdi l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg".*

Il-Qorti tosserva li l-ligi taghna tirrikjedi mhux biss anomalija psikologika tkun wahda serja, izda li tkun taghmilha impossibbli mhux sempliciment difficli, li wiehed jaqdi l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg ossia jassumihom".

Illi ghalhekk b'difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju l-legislatur ma riedx ifisser semplicement kwalsiasi stat ta' immaturita` li parti jew ohra fiz-zwieg tista' tkun fiha fil-mument li jinghata l-kunsens reciproku (**"Nicholas Agius vs Rita Agius gia Caruana**" – P.A. (VDG) tal-25 ta' Mejju,1995).

Illi li kieku l-legislatur irrikjeda maturita` shiha u perfetta, ftit jew addirittura ebda zwieg ma kien ikun validu. In-nuqqas ta' *discretio judicii* hu kuncett guridiku ntrinsikament marbut mal-kapacita` ta' parti jew ohra fiz-zwieg li taghti l-kunsens liberu u xjenti taghha ghar-rabta taz-zwieg. Kif jispjega l-gurista ***Colagiovanni*** meta sostna li:-

"*Il matrimonio, in quanto patto ossia "foedus" … … … richiede una capacita` intelletuale e volitiva al di sopra di ogni altro contratto che e` per lo meno rescindibile, in casi determinati dalla legge, richiede quindi una integrita` di mente e di liberta`, dato che … … … si tratta di assumersi una "servitus" per tutta la vita*" (**Forum, 1990**, Vol. 1 part I, p. 72).

Illi pero`, kif gia inghad, b'immaturita` jew difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju d-dottrina u l-gurisprudenza "*non si riferiscono ad una piena e terminale maturita`, non esigono nei nubenti una conoscienza perfetta ed esaustiva di cio` che comporta il matrimonio, non richiedono una preveggenza chiara ed assoluta di cio` che puo compartare la vita coniugale, ne` un perfetto equilibrio volitivo-affettivo, ne` infine una conscienza perfetta delle motivazioni della scelta matrimoniale. Ecco perche` riesce piu` appropriato l' uso del termine discrezione di giudizio, che fa riferimento ad un certo discernimento ma non implica il raggiungimento di una maturita` piena*" (***Pompedda, M.F.,*** "**Il Consenso**

Matrimoniale in Grocholewski" – ***Pompedda – Zagglia*****, "Il Matrimonio nel Nuovo Codice di Diritto Canonico"** (Padova, 1984), p. 46).

Illi kif gie affermat diversi drabi minn din il-Qorti, inkluz fis-sentenza **"Alessandra sive Sandra Mc Monagale qabel Mamo vs Mario Mamo"** (P.A. (VDG) 26 ta' Ottubru 2000) ikun hemm id-difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju fis-sens tal-ewwel parti tal-paragrafu **(d)** imsemmi kemm-il darba jirrizulta li, *"fil-mument tal-ghoti tal-kunsens matrimonjali, parti jew ohra tkun priva b'mod sostanzjali, ossia gravi, minn dik il-fakolta` kritiko-estimativa jew kritiko-valutativa dwar l-oggett tal-kunsens taz-zwieg, jew minn dik il-maturita` affettiva li hija presuppost ghal ghazla libera dwar l-imsemmi oggett. Id-difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju, ghalhekk, ma hux semplicement nuqqas ta' hsieb, nuqqas ta' riflessjoni; anqas ma jfisser li wiehed jaghmel ghazliet jew jiehu decizjonijiet zbaljati – infatti decizjoni jew ghazla zbaljata hi perfettament kompatibbli ma' diskrezzjoni ta' gudizzju" (ara, "****Emanuel Camilleri v. Carmen Camilleri"****, P.A., 10 ta' Novembru 1995)".*

Illi l-istess sentenza tkompli tghid *"li parti fiz-zwieg ma tkunx fehmet sufficjentement, fis-sens li ma tkunx hasbet bizzejjed jew ma tkunx irriflettiet bizzejjed fuq il-hajja mizzewga jew fuq id-drittijiet u d-dmirijiet essenzjali tal-hajja mizzewga, ma jammontax necessarjament ghal difett (serju) ta' diskrezzjoni ta' gudizzju (****"Selina-Maria Vella Haber v. Joseph Gatt"****, P.A., 15 ta' April 1996)"*.

Illi ghalhekk biex ikun hemm in-nuqqas jew difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju kif ravvizat fl-**artikolu 19 (1) (d)** irid ikun hemm l-inkapacita` psikika (mhux necessarjament anomalija psikologika fis-sens mediku/psikjatriku) jew kostituzzjonali li wiehed jaghraf u jirrifletti, u li jiddeciedi liberament, fuq l-oggett tal-kunsens matrimonjali (ara f'dan is-sens, fost ohrajn, **"Jacqueline Cousin v. Bernard Simler"**, P.A., 3 ta' Gunju 1998; **"Roseanne Cassar v. Kenneth Cassar"**, P.A. 19 ta' Ottubru 1998; u **"Carmelo Grima v. Mary Andrews"**, P.A., 2 ta' Novembru 1998).

Illi proprju ghalhekk ukoll il-legislatur jirrikjedi li d-difett ta' diskrezzjoni jrid ikun wiehed serju u l-anomalija psikologika tkun wahda serja.

Illi kif jispjega ***Bersini***, d-diskrezzjoni ta' gudizzju tikkonsisti f'zewg elementi distinti izda konkorrenti u interdipendenti:-

"*La piena avvertenza e il deliberato consenso … … … La piena avvertenza si riferisce alla sfera intellettiva, il deliberato consenso a quella volitiva. In altri termini, la discrezione di giudizio comprende la maturita` di giudizio e la maturita` affettiva … … … La maturita` di giudizio comporta una conoscenza critica proporzionata all' atto da compiere, agli obblighi essenziali da assumersi e ai doveri coniugali che ne derivano proiettati nel futuro. La maturita` affettiva comporta generalmente quella adequata evoluzione degli istinti, degli affetti, dei sentimenti, della emotivita` che se sono turbati o inadeguati intaccano direttamente la volonta` e possono privare della libera scelta interiore. Abbiamo cosi` una mancanza di consenso libero (immaturita` affettiva) e ponderato (immaturita` di giudizio)*" (***Bersini, F.,*** **"Il Diritto Canonico Matrimoniale."** (Torino, 1994), p. 97).

Illi l-istess awtur, imbaghad ikompli jispjega dwar kemm irid ikun serju d-difett ta' diskrezzjoni biex wiehed ikun jista' jghid li hemm id-difett fil-kunsens u l-konsegwenti nullita` taz-zwieg:-

"*Se ci si chiede quale grado di discrezione di giudizio possa ritenersi proporzionato al matrimonio, rispondiamo anzitutto che, sia per la conoscenza intellettiva come per la deliberazione volitiva, dovra' essere maggiore di quello richiesto per peccare mortalmente e per stipulare gli altri contratti. Il motivo sta nel fatto che il consenso matrimoniale riguarda obbligazioni che si proiettano nel futuro ed e` ordinato all' assunzione di uno stato di vita che incide su tutta l' esistenza con un contratto perpetuo e irrescendibile che comporta una serie di gravi obblighi ad esso inerenti. Per dare un valido consenso, non e`*

sufficiente il grado di ragione col quale speculativamente uno sappia che cosa e` il matrimonio; e` necessaria la maturita` di giudizio capace di ponderare in concreto i doveri e i diritti che uno deve assumersi per tutta la vita. In altri termini, e` necessaria la discrezione non tanto per l' atto in se, al momento di emettere il consenso, quanto per gli impegni che da quell' atto derivano. Una discrezione che impegni per il futuro. Ovviamente si richiede una ponderazione degli impegni sostanziali del matrimonio e non di tutto il suo valore etico, religioso, sociale, giuridico ed economico, altrimenti ben pochi sarebbero in grado di emettere un valido consenso. Ogni volta che i contraenti abbiano raggiunto l' eta prescritta dal legislatore per poter contrarre matrimonio, si presume che essi siano in possesso della debita discrezione di giudizio; tale presunzione, tuttavia, ammette prove in contrario. Pertanto, qualora si possa dimostrate, per qualsiasi motivo, la capacita` intellettiva e volitiva sopra descritta sia gravamente alterata o addirittura mancante, si dovra` ritenere che il vincolo matrimoniale sia nullo per difetto di discrezione di giudizio" (*ibid.* pp. 97-98).

Illi hawnekk il-Qorti, pero`, tixtieq tippreciza li ghazla libera, kunsens hieles, ghar-rabta taz-zwieg mhux sinonimu mal-kuncett ta' ghazla facli, u dan kif gja gie ndikat fis-sentenzi fuq kwotati, tant li inghad li:-

"*… … ... se il sogetto non e` in grado di superare [i] condizionamenti interiori, allora si dira` che la scelta di lui non e` stata libera; lo sara` invece qualora pur pressato da tali impulsi provenienti dal proprio psichismo, da un' affettivita` non sufficientemente matura o anomala, e quindi anche di fronte a conflitti interiori, sara` stato capace di superarli, di dominarli razionalmente, di scegliere con autonomia ... ... In ogni caso, i nubenti debbono aver coscienza di assumere vere obbligazioni (e reciprocamente di concedere veri diritti) di creare cioe` col matrimonio un patto che vincola a un comportamento idoneo e adeguato alla specifica societa` coniugale, sia nei rigwardi dell' altra parte sia nei riguardi della prole*" (***Pompedda, M.F.,*** **"Incapacita` di Natura Psichica in**

Matrimonio Canonico: Fra Tradizione e Rinnovamento.” (Bologna, 1991), pp. 231, 233).

Illi kwantu ghad-difett fil-kunsens dovut ghall-anomalija psikologika serja li taghmilha mpossibbli ghal dik il-parti li taqdi l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg, il-ligi taghna, bhad-dritt kanoniku **(Can. 1095 (3))** tirrekjedi mhux semplici diffikulta` izda mpossibilta` li wiehed jaqdi *ossia* jassumi l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg. Inkapacita` jew impossibilta` vera f’dan il-kuntest hi ipotizzabbli biss fil-prezenza ta’ anomalija psikologika serja li, independentement minn kif wiehed jaghzel li jiddefiniha jew jiklassifika fil-kamp tal-psikjatrija jew tal-psikologija, tintakka sostanzjalment il-kapacita` “*di intendere e/o di volere*”. “*L’ incapacita` di assumere gli oneri essenziali della vita coniugale*”, jghid ***Bersini***, “*rende la persona inabile al matrimonio, anche nell’ ipotesi … … … che al momento di contrarre le nozze abbia avuto la discrezione di giudizio sufficiente per un valido consenso*” (op. Cit., p. 99).

Illi ghal dak li jirrigwarda l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg, din il-Qorti tifhem li, fin-nuqqas ta’ definizzjoni jew indikazzjoni fil-**Kap. 255**, dawn l-obbligazzjonijiet essenzjali huma dawk li fis-socjeta` Maltija dejjem u nvarjabilment gew ritenuti bhala l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg.

Illi dawn huma “*the obligation concerning the conjugal act or carnal union, as bodily union and basis of procreation; the obligation of the community of life and love as an expression of the union between man and woman, mutual well-being, which is inseparable from the provision of an environment conducive to the reception and education of children; and the obligation to receive and bring up children within the context of a conjugal community. It is important to remember that these essential obligations must be mutual, permanent, continuous, exclusive and irrevocable so that there would be incapacity if one of the contracting parties should be, due to a psychological cause, incapable of assuming these obligations with these essential characteristics*” (***Viladrich, P.J.,*** op. Cit., p. 687).

Illi tal-istess portata huma s-sentenzi **“Anthony Gaffiero vs Juanita Gaffiero nee’ Sultana”** (P.A. (VDG) 17 ta’ Novembru 2000 u **“Anna Galea v. John Walsh”**, P.A. (VDG) tat-30 ta’ Marzu 1995). Inerenti, ghalhekk, f’dawn l-obbligazzjonijiet hemm l-obbligu tal-partijiet li jaghtu lilhom infushom lil xulxin fit-totalita` taghhom sabiex tigi stabbilita’ bejniethom *“the community of life and love”*.

Illi fl-ahharnett din il-Qorti taghmel referenza ghal dak li nghad fis-sentenza fl-ismijiet **“Nathalie O’Toole vs Patrick O’Toole”** (P.A. (N.A.) 25 ta’ Marzu 2002) fejn inghad li:-

“Il-kunsens moghti fiz-zwieg skond din l-istess gurisprudenza mhuwiex dak il-kunsens semplici rikjest fil-kuntratt in generali ghaliex il-kuntratt taz-zwieg huwa wiehed "sui generis" u ta' ordni pubbliku. Illi ghalhekk il-partijiet f'kuntratt ta' zwieg mhux biss irid ikollhom il-kapacita' li jaghtu dak il-kunsens, izda li l-istess irid jigi moghti bl-iktar mod liberu u xjenti ghal dak kollu li tirrikjedi r-rabta taz-zwieg. Il-kuntratt taz-zwieg ghandu jigi apprezzat mhux biss bl-ghajnejn oggettivi tal-ligi, izda jrid isib is-sinifikat tieghu fir-relazzjonijiet ta' koppja u l-iskop ahhari taz-zwieg, cjoe' li tnejn minn nies jaghtu lilhom nfushom lil xulxin ad eskluzjoni ta' kollox u kulhadd. Meta ghalhekk ghal xi raguni jew ohra dak il-kunsens ma jkunx gie moghti bil-konoxxenza shiha ta' dak li jgib mieghu z-zwieg, allura jinholoq dubju kemm dak il-kuntratt matrimonjali huwa wiehed validu."

Illi kif inghad fis-sentenza ***“Al Chahid vs Mary Spiteri”*** (P.A. (RCP) 5 ta’ Gunju 2002) *inoltre* l-kunsens irid ikun wiehed tali li permezz tieghu l-parti li tesprimih trid tkun konxja tal-obbligi, id-dmirijiet u r-responsabbiltajiet li jggib maghha l-hajja mizzewga bhal ma’ huma l-elementi ta' unjoni permanenti, esklussiva w irrevokabbli.

Illi dawn il-principji kollha gew kkonfermati f’diversi sentenzi moghtija minn din il-Qorti nkluzi **“Maria Rita Calleja. Vs Mohamed Ben Mohamed Khemiri”** (P.A. (RCP) 17 ta’ Frar 2000); **“Nicolai Balzan vs Simone**

Cremona” (P.A. (RCP) 9 ta’ Marzu 2000); **“Ousama Sadalah vs Doris Tanti”** (P.A. (RCP) 4 ta’ April 2000); **“Josephine Gabriel vs Dr. Georg Sapiano et nomine”** (P.A. (RCP) 8 ta’ Novembru 2000); **“Josette Lungaro mart Jesmond Lauro vs Jesmond Lauro” (**P.A. (RCP) l-1 ta’ Frar 2001); **“Mazen Dadouch vs Maria Dadouch xebba Galea”** (P.A. (RCP) 22 ta’ Marzu 2002); **“Albert Grech vs Josette Grech”** (P.A. (RCP) 30 ta’ April 2002); **“Marco Tanti vs Catherine Azzopardi”** (P.A. (RCP) 30 ta’ Mejju 2002); u **“Giulio Farrugia vs Raquel Anne Farrugia”** (P.A. (RCP) 29 ta’ Mejju 2002) fost ohrajn.

Illi min-naha l-ohra fl-**artikolu 19 (1) (f)** jinghad ukoll li z-zwieg ikun null:

Artikolu 19 (1) (f):- “*jekk il-kunsens ta’ xi wahda mill-partijiet ikun inkiseb bl-eskluzjoni pozittiva taz-zwieg innifsu jew ta’ xi wiehed jew aktar mill-elementi essenzjali tal-hajja mizzewga, jew tad-dritt ghall-att taz-zwieg*”.

Illi dan is-sub-artikolu wkoll gie diskuss u ezaminat fis-sentenza **“Nicolai Balzan vs Simone Cremona”** minn din il-Qorti kif presjeduta (Cit. Nru. 1019/98/RCP – deciza fid-9 ta’ Marzu 2000) u **“Mark Spiteri vs Susan Margaret Spiteri”** (P.A. (RCP) 27 ta’ Frar 2001) u a skans ta’ ripetizzjoni qed issir referenza ghall-principji hemm enuncjati. Illi *inoltre* fis-sentenza **“Theresa Taguri nee` Spiteri vs Avukat Christopher Cilia et noe”** (Cit. Nru. 3130/96/NA – deciza P.A. (NA) fl-10 ta’ Novembru 1999) gie ritenut illi:-

“*Fl-interpretazzjoni ta’ dan is-sub-inciz gie ritenut mill-Qorti taghna illi l-eskluzjoni pozittiva ma kellhiex neccesarjament tirrizulta biss minn xi haga espressa direttament izda setghet tigi espressa bl-imgieba ta’ xi parti fil-perjodu immedjatament qabel u wara li jkun inkiseb l-istess kunsens*”.

Illi tal-istess portata hija s-sentenza **“Josette Lungaro mart Jesmond Lauro vs Jesmond Lauro”** (P.A. (RCP) l-1 ta’ Frar 2001); **“Joseph Gabriel vs Dr. Georg Sapiano *nomine”*** (P.A. (RCP) 8 ta’ Novembru 2000);

"Carmen El Shimi gja Tanti vs Ibrahim Mohamed Mohamed Ibrahim El Shimi" (P.A. (NA) 20 ta' Gunju 2000); **"Mary Rose Abder Rahim vs Esam Abder Rahim"** (P.A. (NA) 31 ta' Mejju 2000); **"Ousama William Hfez Sadallah vs Doris Dalli"** (P.A. (RCP) 4 ta' April 2000) u "**Albert Grech vs Josette Grech**" (P.A. (RCP) 30 ta' April 2002 Cit. Nru. 793/01/RCP).

Illi fl-ahhanett l-**artikolu 19 (1) (h) tal-Kap 255 tal-Ligijiet ta' Malta** jinqara hekk kif gej:-

(h) "jekk xi wahda mill-partijiet, ghalkemm ma tkunx interdetta jew marida, ma kellhiex fiz-zmien li sar iz-zwieg, ukoll minhabba raguni temporanja, setghat intelletwali jew ta' rieda bizzejjed biex jinholoq kunsens ghaz-zwieg".

Illi dan l-artikolu jitkellem dwar persuna, li ghalkemm mhux interdetta jew marida, ma kellhiex fiz-zmien li sar iz-zwieg, ukoll minhabba raguni temporanja, setghat intelletwali jew ta' rieda bizzejjed biex jinholoq kunsens ghaz-zwieg. Ghalhekk, apparti interdizzjoni jew mard mentali, dan l-artikolu jinkludi wkoll stat mentali temporanju li jaghmilha mpossibbli ghal persuna li jaghti kunsens validu. Ezempji ta' dan hu jekk persuna tkun taht l-effett tax-xorb, tad-droga, jew ta' dipressjoni.

Illi ***John R. Keating***, fil-ktieb tieghu **"The Bearing of Mental Impairment on the Validity of Marriage. An Analysis of Rotal Jurisprudence"** f'pagna 104 jaghti dan l-ezempju:-

"Let us take the case of the man who has determined to marry a certain girl but to carry him through the ordeal, gets drunk and expresses consent in such a state. The marriage, if it is null, is null not because of insufficient internal will, but because the act of manifestation was not a human act, a juridical act, an act capable of juridically signifying a virtually persevering internal will".

<u>(ii) APPREZZAMENT TAL-PROVI.</u>

Illi l-partjiet izzewgu fit-13 ta' Gunju 1996, wara li ghamlu xi tlett snin u nofs gharajjes u sseparaw wara sitt snin f'Novembru 2002. Minkejja dan iz-zmien kollu flimkien, anke qabel l-istess zwieg, jirrizulta li z-zewg partijiet ilmentaw b'mod konsistenti fuq in-nuqqas ta' komunikazzjoni li kellhom bejniethom. Kemm qabel iz-zwieg u kemm wara z-zwieg. Dan ghalkemm jidher li kienu jahdmu wkoll flimkien – u wkoll jidher li meta zzewgu dan in-nuqqas ta' komunikazzjoni bejniethom iktar kiber.

Illi dan gara minhabba l-fatt li jidher car li mix-xhieda taz-zewg partijiet huma ftit jew xejn kienu jesprimu dak li verament kienu jhossu ghal xulxin – kienu biss jitkellmu fuq l-oggetti materjali ta' fejn kienu ser joqghodu u affarijiet simili, izda fuqhom innifishom ftit li xejn kienu jitkellmu. Ir-rizultat ta' dan kien li meta zzewgu huma ma' kienux lanqas lesti li jibdlu dan l-attagament taghhom lejn xulxin, u dan bil-konsegwenza li komplew jitbedu minn xulxin u l-konvivenza taghhom spiccat fix-xejn ghaliex kull parti bdiet tfittex affarijiet sabiex taljena ruhha mill-problema u anke l-ezistenza taghhom stess flimkien. Fil-fatt l-attur jghid li beda jinfex fix-xoghol, waqt li l-konvenuta aljenat ruhha b'affarijiet ohra. Tant iddetorjerat is-sitwazzjoni li ftehmu li kull parti tibda tohrog wahedha ma' shaba u s-sitwazzjoni baqghet hekk sakemm l-istess partijiet infirdu, anke bla ma verament qatt ipprovaw ghat-tfal, u dan minhabba li jidher li t-tnejn hassew li fic-cirkostanzi ma' kienx idejali li jkollhom ulied bejniethom, la darba ma' kien hemm ebda affjatament bejniethom. Hawn jinghad li fuq dan il-punt kull parti twahhal fil-parti l-ohra li ma riditx jew ma' ridtx li jkun hemm tfal. Il-verita' hija li t-tnejn li huma mill-ewwel indunaw li bejniethom ma kienx hemm ebda impenn ghal *consortium vitae* – kienu hadu biss decizjoni li la darba relattivament kienu ilhom flimkien, huma kellhom jizzewgu, u in effetti t-tnejn li huma skoprew li kienu stranjieri ghall-emozjonijiet ta' xulxin, relazzjoni bla ebda imhabba, u lanqas impenn ghall-komunjoni tal-familja, bir-rizultat li r-relazzjoni taghhom kienet mibnija fuq dak li huwa materjali u xejn izjed.

Illi fil-fatt huwa ta' rilevanza ghal din il-konkluzzjoni anke dak li qal ix-xhud Father Tonio Mifsud li qal li fil-fatt irrizutalu li l-istess partijiet *"ma kienux jikkomunikaw bejniethom, kien hemm nuqqas ta' preparament kbir f'dan iz-zwieg. Kienu jitkellmu u jiddiskutu biss affarijiet superficjali u qatt ma qisu sew x'inhu z-zwieg u ghal xiex kienu diehlin".*

Illi l-istess xhud ghalaq ix-xhieda tieghu f'dan is-sens:-

"Illi din is-sitwazzjoni ta' bejniethom kienet waslithom sabiex kull wiehed minnhom beda jghix hajja separata mill-parti l-ohra. Fil-fatt, minn dak li smajt u rajt, jiena niddubita jekk qatt ghexu hajja ta' mizzewgin. Jiena ipprovajt ninkoraggijhom sabiex jitkellmu u jikkomunikaw pero' nista' nghid illi mhux ma ridux jikkomunikaw izda ma' kienux kapaci".

Illi dan jikkonferma dak li gja inghad f'din id-decizjoni u allura din il-Qorti thoss li l-kunsens ta' kull parti ghal dan iz-zwieg kien vizzjat abbazi ta' l-**artikolu 19 (1) (d) tal-Kap 255** u ghalhekk dan iz-zwieg ghandu jigi ddikjarat null ghall-finijiet u effetti kollha tal-ligi.

III. KONKLUZJONI.

Illi ghalhekk ghal dawn il-motivi, din il-Qorti, **taqta' u tiddeciedi,** billi filwaqt li tichad l-eccezzjonijiet tal-konvenuta nkwantu l-istess huma b'xi mod inkompatibbli ma' dak hawn deciz, **tilqa' t-talbiet attrici** biss fis-sens hawn premess b'dan illi:-

1. Tiddikjara u tiddeciedi illi z-zwieg kuntrattat bejn il-kontendenti fit-13 ta' Gunju 1996 huwa null u bla effett fil-ligi *ai termini* tal-**artikolu 19 (1) (d) tal-Kap 255 tal-Ligijiet ta' Malta** *stante* li l-kunsens taz-zewg partijiet kien hekk vizzjat;

2. Tordna li dina n-nullita' tigi registrata fuq l-att taz-zwieg relattiv fuq indikat;

Bl-ispejjez tac-citazzjoni attrici jinqasmu bin-nofs bejn iz-zewg partijiet.

Illi fir-rigward tal-**kontro-talba tal-konvenut**, din il-Qorti **taqta' u tiddeciedi,** billi filwaqt li tichad l-istess eccezzjonijiet ta' l-attur ghall-kontro-talba tal-konvenuta in kwantu l-istess huma b'xi mod inkompatibbli ma' dak hawn deciz, **tilqa' l-istess kontro-talba** biss fil-kuntest ta' dak gja deciz fic-citazzjoni attrici b'dan illi:-

(1) Tiddikjara li z-zwieg ikkuntrattat bejn il-kontendenti fit-13 ta' Gunju 1996 huwa null u bla effett ghall-finijiet u effetti kollha tal-ligi *ai termini* tal-**artikolu 19 (1) (d) tal-Kap. 255 tal-Ligijiet ta' Malta** *stante* li l-kunsens taz-zewg partijiet kien hekk vizzjat;

2. Tordna li dina n-nullita' tigi registrata fuq l-att taz-zwieg relattiv fuq indikat;

Bl-ispejjez tal-istess kontro-talba jinqasmu wkoll bin-nofs bejn iz-zewg partijiet.

Moqrija.

< Sentenza Finali >

-------------------------------TMIEM-------------------------------